

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1ο απόσπασμα:

Αριστοτέλους, *Μετὰ τὰ φυσικά*, Α 2, 98b12-28

Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, εἴτα κατὰ μικρὸν οὕτω προΐοντες καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες, οἷον περὶ τε τῶν τῆς σελήνης παθημάτων καὶ τῶν περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄστρα καὶ περὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως. Ὁ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἶεται ἄγνοεῖν (διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἐστίν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων)· ὥστ' εἴπερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἄγνοιαν ἐφιλοσόφησαν, φανερόν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἕνεκεν. Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός· σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι. Δῆλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρεῖαν ἐτέραν, ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωπος, φαμέν, ἐλεύθερος ὁ αὐτοῦ ἕνεκα καὶ μὴ ἄλλου ὦν, οὕτω καὶ αὐτὴν ὡς μόνην οὔσαν ἐλευθέραν τῶν ἐπιστημῶν· μόνη γὰρ αὕτη αὐτῆς ἕνεκὲν ἐστίν.

2ο απόσπασμα:

Αριστοτέλους, *Πολιτικά*, Θ 1.3-2.1, 1337b5-11

Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνανσον. Βάνανσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν.

A1.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Ο φιλόσοφος έχει κοινά στοιχεία με τον φιλόμυθο (1ο απόσπασμα).

2. Οι φιλόσοφοι φιλοσόφησαν για να καλύψουν τις βιοτικές τους ανάγκες (1ο απόσπασμα).

3. Η ενασχόληση με τα «ανελευθέρια» έργα καθιστά τους ανθρώπους «βάνανους» (2ο απόσπασμα).

(μονάδες 6)

β. Για καθένα από τα αποσπάσματα της **Στήλης Α** να καταγράψετε το γράμμα της **Στήλης Β** που αντιστοιχεί στην ορθή νοηματική τους απόδοση.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. «Ὁ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἶεται ἀγνοεῖν»	α. Αυτός που αγνοεί δεν απορεί. β. Αυτός που απορεί και θαυμάζει αντιλαμβάνεται ότι αγνοεί. γ. Αυτός που απορεί και θαυμάζει αρνείται την άγνοιά του.
2. «Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων»	α. Πρέπει να διδάσκονται τα χρήσιμα. β. Πρέπει να διδάσκονται τα αναγκαία από τα χρήσιμα. γ. Πρέπει να διδάσκονται τα χρήσιμα από τα αναγκαία.

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

B1. «Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν... περὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως». Πώς ο Αριστοτέλης συνδέει το «θαυμάζειν» και το «φιλοσοφεῖν» στο 1ο απόσπασμα; (μονάδες 6). Να εντοπίσετε δύο διαφορετικές γλωσσικές επιλογές μέσω των οποίων παρουσιάζεται η ιστορική εξέλιξη της φιλοσοφίας (μονάδες 4).

Μονάδες 10

B2. «Βάνανυσον δ' ἔργον... τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν»: Στο παραπάνω χωρίο από το 2ο απόσπασμα διατυπώνεται η άποψη ότι η παιδεία αποσκοπεί στη διαμόρφωση ελεύθερων πολιτών. Πώς η άποψη αυτή συνδέεται με τη θέση του Αριστοτέλη στο χωρίο «Δῆλον οὖν... αὐτῆς ἕνεκέν ἐστιν», όπως διατυπώνεται στο 1ο απόσπασμα;

Μονάδες 10

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:

1. Όταν ο Αριστοτέλης πήγε στην Ακαδημία, ο Πλάτων απουσίαζε στο πρώτο του ταξίδι στη Σικελία.
2. Η απουσία του Πλάτωνα επέδρασε ευεργετικά στον Αριστοτέλη.
3. Σημαντικό μέρος από το έργο *Μετὰ τὰ φυσικά* γράφτηκε κατά τη δεύτερη περίοδο της φιλοσοφικής δραστηριότητας του Αριστοτέλη.
4. Ο Αριστοτέλης κατέληξε ότι η ψυχή διακρίνεται από δύο μέρη, από το «λόγον ἔχον» και από το «ἄλογον».
5. Ο Αριστοτέλης έμεινε στη Μακεδονία έως το 323 π.Χ.

Μονάδες 10

B4.α. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας καθεμιά αρχαία ελληνική λέξη της **Στήλης Α** με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της **Στήλης Β** (στη **Στήλη Β** περισεύει μία λέξη).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. προϊόντες	α. επιτόκιο
2. τέχνην	β. ραδιούργος
3. εἰδέναι	γ. ισθμός
4. φανερόν	δ. άξονας
5. ῥαστώνην	ε. φασματικός
6. διαγωγήν	στ. ιστορία
	ζ. προφήτης

(μονάδες 6)

B4.β. Για καθεμιά από τις δύο παρακάτω λέξεις να γράψετε μία πρόταση ή περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, στο ίδιο μέρος του λόγου, σε οποιαδήποτε μορφή της (πτώση, αριθμό, γένος), χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο:

«**πρόχειρα**», «**διαγωγήν**».

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

B5. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Γρ. Κωσταράς στο παρακάτω απόσπασμα (*Φιλοσοφική Προπαιδεία*, Αθήνα 1991, σ. 21) προσδιορίζει την έννοια της φιλοσοφίας.

Ουσία πράγματι του φιλοσοφείν είναι η ελευθερία· εχθρός του ο εξαναγκασμός ή η σκοπιμότητα. Τούτο βέβαια δεν σημαίνει καθόλου ότι η φιλοσοφία αδυνατεί να εύρει οποιαδήποτε «τεχνική»

εφαρμογή ή να έχει άλλη «πρακτική» χρησιμότητα στη ζωή· αλλά σημαίνει ότι δεν υπάρχει δι’ αυτά: ζει χωρίς να σύρεται πίσω από το άρμα προϋποθέσεων και δεσμεύσεων. Γιατί ο φιλόσοφος είναι εραστής της γνώσης, «επιθυμητής της σοφίας» και της «αλήθειας φιλοθεάμων», σύμφωνα με την πλατωνική φράση της «Πολιτείας». Η αλήθεια όμως δεν γίνεται να ερευνηθεί υπό όρους. Μία τυχόν υπό όρους ζήτηση της αλήθειας οδηγεί στη μη γνήσια φιλοσοφία και σε μία κίβδηλη¹ αλήθεια και ελευθερία. Είναι αναλήθεια.

¹ κίβδηλη: νόθη, πλαστή

Να παρουσιάσετε τις απόψεις του Γρ. Κωσταρά για τον σκοπό της φιλοσοφίας και να εντοπίσετε ομοιότητες με τις απόψεις του Αριστοτέλη στο χωρίο «ὥστ’ εἴπερ διὰ τὸ φεύγειν... αὐτῆς ἕνεκὲν ἔστιν» από το 1ο απόσπασμα.

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, *Νόμων Α*, 641a3-c7,

(*Platonis Opera*, ed. Oxford Classical Texts)

Στο παρακάτω απόσπασμα από το 1ο βιβλίο του έργου του Πλάτωνα *Νόμοι* ο Αθηναίος Ξένος εξηγεί στον Κλεινία τον ρόλο της παιδείας στη διαμόρφωση ενάρετων πολιτών και στις επιτυχίες της πόλης σε στρατιωτικό επίπεδο.

ΚΛ. Παντάπασιν τοῦτο γε ἀληθὲς εἴρηκας, ὦ ξένε· τοῦπὶ τῷδε δ’ ἡμῖν λέγε, τί ποτε, ἂν γίγνηται τοῦτο ὀρθὸν τὸ περὶ τὰς πόσεις νόμιμον, ἀγαθὸν ἂν δράσειεν ἡμᾶς; οἶον, ὃ νυνδὴ ἐλέγομεν, εἰ στράτευμα ὀρθῆς ἡγεμονίας τυγχάνοι, νίκη πολέμου τοῖς ἐπομένοις ἂν γίγνοιτο, οὐ σμικρὸν ἀγαθόν, καὶ τ’ ἄλλ’ οὕτω· συμποσίῳ δὲ ὀρθῶς παιδαγωγηθέντος τί μέγα ιδιώταις ἢ τῇ πόλει γίγνοιτ’ ἂν;

ΑΘ. Τί δέ; παιδὸς ἐνὸς ἢ καὶ χοροῦ παιδαγωγηθέντος κατὰ τρόπον ἐνός, τί μέγα τῇ πόλει φαῖμεν ἂν γίγνεσθαι; ἢ τοῦτο οὕτως ἐρωτηθέντες εἴποιμεν ἂν ὡς ἐνὸς μὲν βραχὺ τι τῇ πόλει γίγνοιτ’ ἂν ὄφελος, εἰ δ’ ὅλως ἐρωτᾷς παιδείαν τῶν παιδευθέντων τί μέγα τὴν πόλιν ὀνίνησιν, οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν ὅτι παιδευθέντες μὲν εὖ γίγνονται ἂν ἄνδρες ἀγαθοί, γενόμενοι δὲ τοιοῦτοι τὰ τε ἄλλα πράττοιεν καλῶς, ἔτι δὲ κ’ ἂν νικῶεν τοὺς πολεμίους μαχόμενοι. παιδεία μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δ’ ἐνίστε ἀπαιδευσίαν· πολλοὶ γὰρ ὑβριστότεροι διὰ πολέμων νίκας γενόμενοι μυρίων ἄλλων κακῶν δι’ ὑβρίν ἐνεπλήσθησαν, καὶ παιδεία μὲν οὐδεπώποτε γέγονεν Καδμεία¹, νῖκαι δὲ ἀνθρώποις πολλὰ δὴ τοιαῦτα γέγονασιν τε καὶ ἔσσονται.

¹ Καδμεία νίκη: Πύρρειος νίκη, νίκη με μεγάλες απώλειες

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «**τούπὶ τῷδε... ἢ τῇ πόλει γίγνοιτ' ἄν;**».

Μονάδες 10

Γ2. Ποιες είναι οι ωφέλειες της παιδείας στην πόλη και ποια η διαφορά της νίκης του πεπαιδευμένου από τη νίκη του απαίδευτου;

Μονάδες 10

Γ3.α. «**ὃ νυνδὲ ἐλέγομεν, εἰ στράτευμα ὀρθῆς ἡγεμονίας τυγχάνοι, νίκη πολέμου τοῖς ἐπομένοις ἂν γίγνοιτο**»: να μεταφέρετε τα ρήματα και τους ρηματικούς τύπους του αποσπάσματος στον μέλλοντα στον τύπο που βρίσκονται και να γράψετε το επίθετο του αποσπάσματος στους άλλους βαθμούς, στην ίδια πτώση, γένος και αριθμό.

(μονάδες 6)

β. «**εἰ δ' ὅλως ἐρωτᾷς παιδείαν τῶν παιδευθέντων**»: να ξαναγράψετε στο τετράδιό σας το απόσπασμα μεταφέροντας τους κλιτούς τύπους στον αντίθετο αριθμό.

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

Γ4.α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους: **παιδὸς, εἰπεῖν, εὔ, ὑβριστότεροι, κακῶν, δι' ὕβριν.**

(μονάδες 6)

β. «**παιδαγωγήθέντος**» (το πρώτο του κειμένου): Να χαρακτηρίσετε τη μετοχή (μονάδα 1) και να την αναλύσετε στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση (μονάδες 2) αιτιολογώντας την επιλογή σας (μονάδα 1).

(μονάδες 4)

Μονάδες 10